

پیش بینی رضایت زناشویی براساس انعطاف پذیری خانواده با نقش میانجی مرزهای خانواده

حکیمه غفاری اصل گنجینه کتاب^{۱*}، محمدمهدی صفوراوی پاریزی^۲، سهراب عبدی زرین^۳

چکیده

پژوهش حاضر با هدف پیش بینی رضایت زناشویی براساس انعطاف پذیری خانواده با نقش میانجی مرزهای خانواده به روش پیمایشی از نوع همبستگی انجام شد. بدین منظور ۳۶۶ نفر از زوجین منطقه ۱۹ شهر تهران باروش نمونه گیری در دسترس انتخاب و وارد پژوهش شدند. اطلاعات پژوهش با استفاده از پرسش نامه رضایت زناشویی با رویکرد اسلامی، مقیاس ارزیابی انسجام و انعطاف پذیری خانوادگی و پرسش نامه مرزهای خانواده جمع آوری و داده ها با استفاده از مدل یابی معادلات ساختاری تحلیل شد. برای طبقه بندی، پردازش، تحلیل داده ها از نرم افزارهای SPSS و AMOS استفاده شد. ارزیابی مدل فرضی پژوهش با استفاده از شاخص های برازندگی نشان داد که مدل فرضی با مدل اندازه گیری برازش دارد (RMSEA=۰/۰۷، NFI=۰/۹۲، CFI=۰/۹۵). نتایج نشان داد که رابطه انعطاف پذیری خانواده با واسطه گری مرزهای خانواده بر رضایت زناشویی در سطح $P < ۰/۰۵$ معنادار است و مرزهای خانواده در رابطه بین انعطاف پذیری خانواده با رضایت زناشویی زوجین نقش میانجی ایفا می کند. براین اساس برای بهبود رضایت زناشویی، مداخله در انعطاف پذیری خانواده و مرزهای خانواده در زوجین اهمیت ویژه ای دارد.

واژگان کلیدی: انعطاف پذیری خانواده، مرزهای خانواده، رضایت زناشویی، انسجام

خانواده، رابطه زوجین.

1DOI: 10.22034/ijwf.2023.15759.2081

نوع مقاله: پژوهشی تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۴/۰۴ تاریخ بازنگری: ۱۴۰۲/۰۶/۱۳ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۶/۲۲
۱. دانشجوی دکتری گروه مشاوره، واحد قم، دانشگاه آزاد اسلامی، قم، ایران.

Email: hakimeghaffari9@gmail.com ORCID ID: 0009-0000-8821-3787

۲. دانشیار گروه روان شناسی، مجتمع آموزش عالی علوم انسانی اسلامی، جامعه المصطفی العالمیه، قم، ایران. (نویسنده مسئول)
Email: safurayi@gmail.com ORCID ID: 0000-0002-0522-2310

۳. دانشیار گروه علوم تربیتی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه قم، قم، ایران.
Email: S.Abdizarrin@gmail.com ORCID ID: 0000-0002-6909-8646

* این مقاله مستخرج از رساله دکتری حکیمه غفاری اصل گنجینه کتاب از گروه مشاوره دانشگاه آزاد اسلامی واحد قم می باشد که با حمایت علمی این دانشگاه انجام شده است.

Predicting Marital Satisfaction Based on Family Flexibility with the Mediating Role of Family Boundaries

Hakimeh Ghafariasl Ganjineh Ketab^{1*}, Mohammad Mahdi Safouraei Parizi², Sohrab Abdi Zarin³

The current study was conducted with the purpose of predicting marital satisfaction based on family flexibility with the mediating role of family boundaries by using a correlational survey method. To this end, 366 couples from the 19th district of Tehran were selected by sampling. The research data were collected by means of the marital satisfaction questionnaire with an Islamic approach, the family cohesion and flexibility assessment scale, and the family boundaries questionnaire, and the data were analyzed by applying structural equation modeling. SPSS software and AMOS software were used to classify, process and analyze data. The evaluation of the hypothetical research model using fit indices showed that the hypothetical model fits the measurement model (CFI=0.95, NFI=0.92, RMSEA=0.07). The results showed that regarding the relationship of family flexibility with the mediation of family boundaries, marital satisfaction is significant at the $P < 0.05$ level and family boundaries play a mediating role in the relationship between family flexibility and couples' marital satisfaction. Therefore, to improve marital satisfaction, intervention in family flexibility and family boundaries in couples are particularly significant.

Keywords: family flexibility, family boundaries, marital satisfaction, family cohesion, couple relationship.

DOI: 10.22034/ijwf.2023.15759.2081

Paper Type: Research

Data Received: 2023 / 04 / 24 Data Revised: 2023 / 09 / 04 Data Accepted: 2023 / 09 / 13

1. Ph.D. Student in Counseling, Qom Branch, Islamic Azad University, Qom, Iran.

Email: hakimehghaffari9@gmail.com

ORCIDID: 0009-0000-8821-3787

2. Associate Professor, Department of Psychology, Humanities-Islamic Higher Education Complex, Al-Mustafa International University, Qom, Iran. (Corresponding Author)

Email: safurayi@gmail.com

ORCID ID: 0000-0002-0522-2310

3. Associate Professor, Department of Educational Sciences and Psychology, Faculty of Literature and Human Sciences, University of Qom, Qom, Iran.

Email: S.Abdizarrin@gmail.com

ORCID ID: 0000-0002-6909-8646

* This article was extracted from Hakimeh Ghafariasl Ketab Ganjineh's Ph.D. thesis of the Department of Counseling of the Islamic Azad University (Qom Branch) with the scientific support of this university.

۱. مقدمه

خانواده یکی از مهمترین نهادهای هر جامعه است که نیازهای عاطفی، مادی و معنوی زوجین در آن برآورده می‌شود. (آدامزیک^۱، ۲۰۱۹). خانواده‌های سالم ضامن سعادت جامعه هستند و برای داشتن جامعه سالم باید سلامت خانواده تضمین شود (قیاسی، عبدالهی و حسینیان، ۲۰۲۳^۲). یکی از عوامل مهم در مورد سلامت اعضای خانواده و کیفیت زندگی، رضایت زناشویی^۳ است (دونگ، دونگ و چن، ۲۰۲۲^۴). رضایت زناشویی شامل تعاملات متقابل افراد متأهل و ارزیابی ذهنی از تمام تجربیات عاطفی و شناختی در ازدواج است (چلیک، چلیک، یاوز و سولر، ۲۰۲۲^۵). رضایت زناشویی مفهومی است که نشان‌دهنده واکنش‌ها و عواطف ناشی از ازدواج بین دو نفر است؛ یعنی آنها چه احساسی دارند و چگونه نسبت به یکدیگر رفتار می‌کنند (علی و سالم، ۲۰۲۲^۶). رضایت می‌تواند از عوامل زیادی مانند تحصیلات فرد، وضعیت اجتماعی-اقتصادی، عشق، تعهد، طول مدت ازدواج، روابط جنسی، حضور فرزندان و تقسیم کار تأثیر بگیرد (چوهان و سخار، ۲۰۲۳^۷). زوج‌هایی که رضایت زناشویی بالاتری دارند سطح استرس پایین‌تر، شادی بیشتر و توانایی بالاتری برای رویارویی با شرایط نامطلوب زندگی نشان می‌دهند (موزاس-آلونسو، اولیور و براستگوی، ۲۰۲۲^۸). رضایت زناشویی پیش‌بینی‌کننده خوبی برای بهزیستی و کیفیت زندگی در میان‌سال‌هاست (نونز، مارتینز، لیال، پیچورو، فریرا و آیالا-نونز، ۲۰۲۲^۹).

برای رسیدن به هدف بهبود رابطه بین زوجین و ارتقای رضایت زناشویی، محققان و نظریه‌پردازان، نظریه‌ها و رویکردهای گوناگونی را در طی دوره‌های مختلف ارائه کرده‌اند. (قنبری پناه و شریف‌مصطفی، ۲۰۱۹^{۱۰}) یکی از این رویکردها توجه به انعطاف‌پذیری خانواده^{۱۱} است که نقش بسیار مؤثری در این زمینه دارد (آرین و فرنام، ۱۴۰۱). انعطاف‌پذیری خانواده میزان تغییر رهبری در خانواده را تعیین می‌کند و مفاهیم خاصی مانند کنترل نظم، مذاکره آرام،

1. Adamczyk, K.
2. Ghiasi, S., Abdollahi, A., & Hosseiniyan, S.
3. Marital Satisfaction
4. Dong, S., Dong, Q., & Chen, H.
5. Çelik, E., Çelik, B., Yavas, Ş., & Süler, M.
6. Ali, F., & Saleem, N.
7. Chauhan, S., & Sekher, T. V.
8. Mozas- Alonso, M., Oliver, J., & Berástegui, A.
9. Nunes, C., Martins, C., Leal, A., Pechorro, P., Ferreira, L. I., & Ayala- Nunes, L.
10. Ghanbari Panah, A., & Sharif Mustaffa, M.
11. family flexibility

روابط، نقش‌ها و قوانین ارتباطی را شامل می‌شود (اولسون و دفراین، ۲۰۰۶). زوج‌های متعادل و سیستم‌های خانواده ساختاریافته و انعطاف‌پذیر تمایل دارند در طول زمان، بهترین عملکرد را داشته باشند و ساختار روابط را به سمت رهبری و مذاکره تاحدودی دموکراتیک سوق دهند (ناصرشریعتی، ۲۰۱۴). محیط‌های خانوادگی منسجم و انعطاف‌پذیر در سازگاری روان‌شناختی (پارا، اولیوا و رینا، ۲۰۱۵)، روابط بین‌فردی رضایت‌بخش (لئو و ماو، ۲۰۱۱) و تنظیم عواطف (سگال، ۲۰۱۵)، نقش چشم‌گیری دارند. منافی و دهشیری (۱۳۹۸) نشان دادند که در خانواده‌های منسجم و انعطاف‌پذیر، اعضای خانواده مجهز به ابزارهای تنظیم مجدد یا متعادل کردن عواطف می‌شوند که این ابزارها در هدایت موفق زندگی روزمره و برقراری روابط صمیمانه با دیگران به آنها کمک می‌کند.

آنچه در تحقیقات صورت‌گرفته در مورد رضایت زناشویی از آن غفلت شده است اهمیت متغیر میانجی است که در قالب یک تنظیم‌کننده می‌تواند بر اثرات دیگر متغیرها بر متغیر وابسته تأثیر بگذارد. (سبزیان، قدم‌پور و میردریگوند، ۱۳۹۷) بررسی‌های انجام شده نشان می‌دهد که مرزهای خانواده^۶ از مؤلفه‌هایی است که با هر دو مؤلفه رضایت زناشویی (نورتون و باپتیست، ۲۰۱۴) و انعطاف‌پذیری خانواده (آلان، ۲۰۰۸) ارتباط دارد. مرزها خطوط فرضی روان‌شناختی است که افراد را از نظر روانی از هم تفکیک می‌کند و در خدمت حفظ و پیش‌برد، تمایز و یکپارچگی کل خانواده و تک‌تک اعضای آن قرار دارد (هوشیاری، صفورایی پاریزی، جزایری و تقیان، ۱۴۰۰ ه.ق). مرزهای خانواده به جنبه‌های ارتباطی اعضای خانواده اشاره می‌کند و اموری مانند روابط کلامی و غیرکلامی، مسئولیت‌ها، توقعات متقابل و قواعد ارتباطی اعضای خانواده، مقررات، کیفیت و کمیت عضویت در خانواده و زیرمنظومه‌های آن را شامل می‌شود. مرزها همان انتظارات متقابل و مقرراتی است که اعضا نسبت به یکدیگر و نسبت به بیرون از خانواده دارند. وجود مرزها باعث تقسیم نقش‌ها براساس مسئولیت‌ها و حقوق می‌شود. مرزها شرایط ارتباط

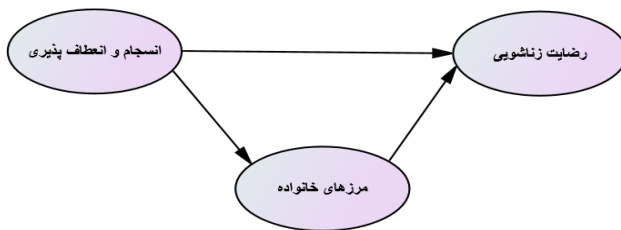
1. Olson, D. H., & Defrain, J.
2. Nasershariati, M.
3. Parra, A., Oliva, A., & Reina, M. D. C.
4. Liu, W., & Mao, J. J.
5. Siegel, D. J.
6. Boundaries of the Family
7. Norton, A. M., & Baptist, J.
8. Allan, G.

براساس احترام متقابل را تسهیل می‌کنند (هوشیاری، شکوری و حسینی کوهساری، ۱۳۹۹).

براساس گفته مینوچین (۱۹۷۴، به نقل از کیانی چلمردی، اسدی، شیرعلی پور و فتیحی، ۱۳۹۹) عملکرد ایده‌ال خانواده زمانی رخ می‌دهد که مرزها مشخص باشند و تعادلی بین استقلال و اتحاد برقرار باشد. مرزها باید به اندازه کافی قوی باشند تا از رشد سالم سیستم حمایت کنند. آلان (۲۰۰۸) معتقد است در یک خانواده منسجم و منعطف، روابط بین فردی دوستانه است و مرزهای روشنی بین اعضای خانواده وجود دارد. نظریه پردازان ساخت‌نگر بر کلیت نظام خانواده، تأثیر سازمان مرتبه‌ای خانواده و کارکرد به هم پیوسته زیرنظام‌های آن تأکید دارند و این امور را تعیین‌کننده اصلی کیفیت بهزیستی اعضا می‌دانند (صفورایی پاریزی و فامیل دردشتی، ۱۴۰۱). مهمترین زیرنظام خانواده، زیرنظام همسری است که از یک زن و مرد تشکیل می‌شود (جان‌بزرگی، ۱۳۹۵). در رویکرد ساخت‌نگر، فرض بر این است که وجود مرزهای معین، مشخص، تصریح شده و توافق شده میان همسران که زیرمجموعه مرزهای سالم قرار می‌گیرد کنش‌وری مطلوب را موجب می‌شود و خانواده را در رسیدن به اهداف آن و تحقق رضایت‌مندی اعضا هدایت می‌کند. مرزهای ناسالم موجب اختلال در کنش‌وری خانواده و نارضایتی اعضا می‌شود (جان‌بزرگی، ۱۳۹۵). مرزهای ناسالم، فاقد ویژگی‌های پیش‌گفته بوده و بیانگر آشفتگی، ابهام، خشکی، نفوذناپذیری و انعطاف‌ناپذیری نامناسب در الگوهای ارتباطی است. این مرزها یا چنان باز است که استقلال، خودمختاری و فردیت اعضا را از بین می‌برد یا چنان خشک و بسته است که امکان وابستگی متقابل تعامل اعضا و توان انطباق نظام با تغییرات مراحل گذار را از آن سلب می‌کند (صفورایی پاریزی و فامیل دردشتی، ۱۴۰۱).

نتایج پروندی، عارفی و مرادی (۱۳۹۵) نشان می‌دهد که مرزهای ارتباطی خانواده با رضایت زناشویی رابطه معنی‌داری دارد. پرولوسکی و رایت (۲۰۲۱) در پژوهش خود نشان دادند که همبستگی مثبت بین انعطاف‌پذیری خانواده و حمایت ادراک شده همسر در فرزندپروری و رضایت زناشویی وجود دارد. صفورایی پاریزی و فامیل دردشتی (۱۴۰۱) در مطالعه خود نشان دادند که سامان‌دهی مرزهای خانواده با محوریت افزایش رضایت زناشویی با کاهش طلاق عاطفی همراه است. چراغی مظاهری، موتابی، پناغی، صادقی،

سلمانی (۱۳۹۴) نیز سطح رضایت از زندگی زوجین را براساس کیفیت مرزگذاری و ارتباطشان با دو خانواده اصلی سنجیده و کیفیت این رابطه را بر سطح رضایت زناشویی مؤثر دانسته‌اند. ملکی‌ها، عابدی، باغبان، جوهری، و فاتحی‌زاده (۱۳۹۲) تعارض مدیریت کار- خانه (مرزهای درونی و بیرونی) را بر سطح رضایت زناشویی همسران مؤثر دانسته‌اند. بررسی پیشینه پژوهشی نشان داد که تاکنون پژوهش مدونی در مورد نقش میانجی‌گر مرزهای خانواده در رابطه بین رضایت زناشویی و انعطاف‌پذیری خانواده انجام نشده است. از این رو، درک روابط علی بین متغیرها کمک می‌کند تا بتوان راه‌کارهای اساسی را برای بهبود و ارتقای رضایت از زندگی زناشویی تدوین و طراحی کرد. با توجه به اثرات و لطمات جبران‌ناپذیر نارضایتی زناشویی بر خانواده و فرزندان، اهمیت حفظ کانون گرم خانواده و پیشگیری از فروپاشی آن و اهمیت بسیار زیاد مرزهای خانواده در سلامت و بهزیستی اعضای آن که می‌تواند انسجام، موفقیت، تعادل و پیشرفت خانواده را تا حدی پیش‌بینی کن، پژوهش حاضر باهدف پیش‌بینی رضایت زناشویی براساس انعطاف‌پذیری خانواده با نقش میانجی مرزهای خانواده انجام شد.

شکل ۱: مدل فرضی پژوهش

۲. شیوه اجرای پژوهش

۲-۱. روش پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف پژوهشی بنیادی است و به روش غیرآزمایشی از نوع همبستگی انجام شد. داده‌ها با استفاده از مدل‌یابی معادلات ساختاری تحلیل شد. برای طبقه‌بندی، پردازش، تحلیل داده‌ها از نرم افزارهای SPSS و AMOS استفاده شد.

۲-۲. جامعه و نمونه آماری

جامعه آماری پژوهش شامل کلیه زوجین منطقه ۱۹ شهر تهران در سال ۱۴۰۰ ه.ق - ۱۴۰۱ بود که تعداد ۳۶۶ نفر از ایشان به روش نمونه‌گیری دردسترس انتخاب و وارد پژوهش شدند. کلین^۱ (۲۰۱۵) معتقد است در مدل‌یابی معادلات ساختاری برای هر متغیر ۱۰ یا ۲۰ نمونه لازم است، اما حداقل حجم نمونه به تعداد ۲۰۰ قابل دفاع است. در تحلیل عاملی تأییدی حداقل حجم نمونه براساس عامل‌ها تعیین می‌شود نه متغیرها. اگر از مدل‌یابی معادلات ساختاری استفاده شود حدود ۲۰ نمونه برای هر عامل (متغیر نهفته) لازم است (جکسون^۲، ۲۰۰۳). در پژوهش حاضر ۱۸ متغیر آشکار وجود داشت که حجم نمونه برای هر متغیر حداقل ۲۰ نفر در نظر گرفته شد. ملاک‌های ورود به پژوهش شامل داشتن رضایت آگاهانه از حضور در پژوهش، داشتن سواد حداقل دیپلم و توانایی پاسخ‌گویی به پرسش‌نامه‌های پژوهش و عدم اقدام به طلاق بود. ملاک‌های خروج از پژوهش شامل عدم رضایت از ادامه فرایند پژوهش و بروز اشکال در هر یک از ملاک‌های ورودی بود.

۲-۳. ابزار پژوهش

۲-۳-۱. پرسش‌نامه رضایت زناشویی با رویکرد اسلامی

پرسش‌نامه رضایت زناشویی با رویکرد اسلامی توسط جدیری و همکاران (۱۳۹۶) ساخته شده است و شامل دو بخش شخصیتی و مهارت‌های زناشویی با پنجاه گویه می‌باشد. بخش مهارت‌های زناشویی شامل شش عامل ارتباط کلامی و غیرکلامی مثبت، ارتباط کلامی و غیرکلامی منفی، ارتباط جنسی، پای‌بندی مذهبی، رفت‌وآمد فامیلی و مدیریت مالی است. آلفای کرونباخ برای این بخش پرسش‌نامه برابر ۰/۷۸ است. بخش شخصیتی نیز شامل سه عامل روان‌آزده‌خوبی، همراه یا موافق و بدبین یا پارانویاگونه است. آلفای کرونباخ برای این بخش از پرسش‌نامه برابر با ۰/۹۰ است. نتایج تحلیل عوامل نیز روایی و ساختار عاملی مناسبی را برای آن نشان داده است (جدیری، و همکاران، ۱۳۹۶).

۲-۳-۲. مقیاس ارزیابی انسجام و انعطاف‌پذیری خانوادگی^۱

این مقیاس توسط السون و گورال^۲ (۲۰۰۶) طراحی شده و دارای ۴۲ گویه است که با استفاده از ۶ خرده‌مقیاس فرعی، ۲ خرده‌مقیاس اصلی انسجام و انعطاف‌پذیری خانوادگی را به‌طور کامل و جامع می‌سنجد. این خرده‌مقیاس‌ها هم جنبه‌های متوازن (سالم) و هم جنبه‌های نامتوازن (مشکل‌دار) کارکرد خانواده را ارزیابی می‌کنند. خرده‌مقیاس‌های انسجام و انعطاف‌پذیری متوازن دو خرده‌مقیاس متوازن IV-FACES است و خرده‌مقیاس‌های به‌هم‌تنیده، گسسته، آشفته و نامنعطف، خرده‌مقیاس‌های نامتوازن جدید IV-FACES می‌باشد. سه خرده‌مقیاس گسسته، انسجام متوازن و به‌هم‌تنیده بعد انسجام و سه خرده‌مقیاس نامنعطف، انعطاف‌پذیری متوازن و آشفته بعد انعطاف‌پذیری را ارزیابی می‌کنند. (السون و گورال، ۲۰۰۶) مظاهری، حبیبی و عاشوری در سال (۱۳۹۲) ویژگی‌های روان‌سنجی نسخه فارسی مقیاس انسجام و انعطاف‌پذیری خانواده را بررسی کردند. میزان برازش مدل مورد بررسی مناسب بود. آلفای کرونباخ (و ضریب پایایی بازآزمایی) مقیاس تعاملات خانوادگی برای پدران، مادران و فرزندان به ترتیب ۰/۸۸ (۰/۶۸)، ۰/۸۷ (۰/۵۹)، ۰/۸۹ (۰/۵۷) و آلفای کرونباخ (و ضریب پایایی بازآزمایی) نمره کل مقیاس رضایت خانوادگی برای پدران، مادران و فرزندان به ترتیب ۰/۹۰ (۰/۷۶)، ۰/۸۸ (۰/۶۸)، ۰/۸۹ (۰/۵۷) به‌دست آمد.

۲-۳-۳. پرسش‌نامه مرزهای خانواده

پرسش‌نامه مرزهای خانواده در سال ۱۴۰۰ ه.ق توسط هوشیاری و همکاران براساس آموزه‌های اسلامی ساخته و ویژگی‌های روان‌سنجی آن بررسی شد. این پرسش‌نامه ۱۶۴ گویه در طیف چهاردرجه‌ای لیکرت دارد که ۵ مرز مرتبه اول، ۱۵ مرز مرتبه دوم و ۶۴ مرز مرتبه سوم دارد. مرزهای مرتبه اول عبارتند از: مرزهای عام، مرزهای درونی زوجینی، مرزهای درونی والدینی، مرزهای درونی خواهران-برادران و مرزهای برونی خویشاوندی. روایی ابزار باروش تحلیل عاملی تأیید و پایایی آن باروش آلفای کرونباخ برای کل پرسش‌نامه ۰/۹۷۵ و برای مرزهای عام، ۰/۸۸۴، برای مرزهای زوجینی، ۰/۹۲ و برای مرزهای والدینی، ۰/۹۲۵ و برای مرزهای خواهران-برادران، ۰/۷۸۹ و برای مرزهای بیرونی ۰/۷۶۱ محاسبه شد. برای

1. Family Adaptability and Cohesion Evaluation Scales

2. Olson, D. H., & Gorall, D. M.

بررسی روایی سازه و برآورد پارامترهای گویه‌ها، پرسش‌نامه ۱۶۴ گویه‌ای بر روی نمونه ۵۰۸ نفری از جامعه آماری اجرا شد. نتایج تحلیل عاملی، تأییدکننده روایی سازه پرسش‌نامه و مرزهای خانواده بود و تمام شاخص‌ها نشان‌دهنده برازش مناسب مدل تحلیل عاملی تأییدی پرسش‌نامه مرزهای خانواده می‌باشد. برای شاهدهی بر روایی سازه، میانگین نمره دو گروه از پاسخ‌گویان باهم مقایسه شد. نتایج نشان داد به صورت معنی‌داری میانگین نمره مرزهای خانواده در گروه پاسخ‌گویان با اختلال خانواده کمتر از میانگین نمره در خانواده‌های عادی است و پرسش‌نامه به خوبی توانسته بین دو گروه خانواده‌های عادی و با اختلال خانوادگی تفکیک قائل شود. (هوشیاری، و همکاران، ۱۴۰۰ه.ق)

۳. یافته‌های پژوهش

در پژوهش حاضر ۲۴۳ نفر (۶۶/۴٪) زن و ۱۲۳ نفر (۳۳/۶٪) مرد شرکت داشتند. میانگین سن افراد نمونه ۴۱/۸۱ سال و انحراف معیار سن، ۵/۹۸ بود.

جدول ۱

شاخص‌های مرکزی و پراکندگی برای بررسی نرمال بودن توزیع داده‌ها

کولموگروف اسمیرنوف		انحراف استاندارد	میانگین	متغیرها
معناداری	آماره			
۰/۲۰۰	۰/۰۷۳	۲/۸۶	۲۱/۶	انسجام
۰/۲۰۰	۰/۰۷۷	۲/۸۹	۲۱/۴	انعطاف‌پذیری متعادل
۰/۰۵۱	۰/۰۹۶	۳/۰۶	۱۴/۱	گسستگی عاطفی
۰/۰۷۳	۰/۰۹۱	۲/۷۷	۱۷/۲	به هم تنیده
۰/۳۱۸	۰/۹۸۳	۲/۳۶	۱۸/۵	نامتعطف
۰/۴۳۵	۰/۹۸۵	۳/۳۱	۱۳/۴	آشفتگی
۰/۲۰۰	۰/۰۶	۹/۵۲	۱۱۹/۸	انسجام و انعطاف‌پذیری
۰/۲۰۰	۰/۰۵۳	۱۰/۴۴	۱۲۷/۶	مرزهای عام
۰/۰۷۳	۰/۹۷۳	۱۸/۲۸	۲۱۹/۹	مرزهای زوجین
۰/۰۶۳	۰/۹۷۲	۱۱/۲۰	۱۱۴/۰	مرزهای والدینی
۰/۰۸۳	۰/۹۷۴	۳/۹۰	۳۷/۵	مرزهای خواهران- برادران
۰/۲۰۰	۰/۱۷۸	۵/۳۰	۴۵/۹	مرزهای بیرونی
۰/۱۷۵	۰/۲۲۲	۴۰/۱۲	۵۴۴/۹	مرزهای خانواده
۰/۲۰۰	۰/۱۹۹	۵/۰۸	۲۵/۶	ارتباط جنسی

۰/۲۰۰	۰/۱۸۹	۴/۳۵	۱۸/۸	ارتباط کلامی و غیرکلامی منفی
۰/۱۴۳	۰/۲۳۰	۳/۸۹	۱۰/۴	ارتباط کلامی و غیرکلامی مثبت
۰/۲۰۰	۰/۱۰۸	۲/۸۴	۱۱/۳	رفت و آمد فامیلی
۰/۲۰۰	۰/۱۰۴	۱/۳۴	۱۱/۲	پابندی مذهبی
۰/۱۰۲	۰/۲۴۱	۲/۲۲	۹/۷	مدیریت امور مالی
۰/۲۰۰	۰/۱۸۱	۷/۲۰	۳۰/۱	روان آزاده خوبی
۰/۲۰۰	۰/۲۱۵	۴/۱۸	۲۴/۱	همراه یا موافق
۰/۰۷۷	۰/۲۵۰	۲/۱۲	۱۴/۵	بدبین
۰/۲۰۰	۰/۱۵۳	۲۲/۸۶	۱۵۵/۸	رضایت زناشویی

n= ۳۶۶

در جدول ۱ میانگین، انحراف استاندارد و نتیجه آزمون کلموگروف- اسمیرنوف برای بررسی فرض نرمالیتی متغیرهای مورد استفاده در پژوهش ارائه شده است. نتایج جدول ۱ نشان می دهد هیچ یک از متغیرهای پژوهش انحراف مهمی از توزیع بهنجار ندارند (P < ۰/۰۵). بنابراین، می توان توزیع داده ها را بهنجار دانست. از عامل تورم واریانس (VIF) برای رابطه خطی بین متغیرهای پیشبین استفاده شد که مقادیر آن برای هریک از متغیرها کوچک تر از ۱۰ بود. همچنین آماره تحمل (Tolerance) پژوهش حاضر به طور تقریبی ۰/۲ را نشان داد. برای شناسایی داده های پرت تک متغیری از جداول فراوانی استفاده شد که داده پرتی شناسایی نشد.

جدول ۲

ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش

رضایت زناشویی	مرزهای خانواده	انسجام و انعطاف پذیری	متغیرهای پژوهش
		۱	انسجام و انعطاف پذیری
	۱	۰/۴۹۵**	مرزهای خانواده
۱	۰/۶۱۵**	۰/۴۲۱**	رضایت زناشویی
p < ۰/۰۰۱			

در جدول ۲ ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش ارائه شده است. با توجه به نتایج جدول ۲ بین انعطاف پذیری و مرزهای خانواده با رضایت زناشویی در سطح ۰/۰۱ رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. برای پاسخ به پرسش اصلی پژوهش مبنی بر اینکه آیا

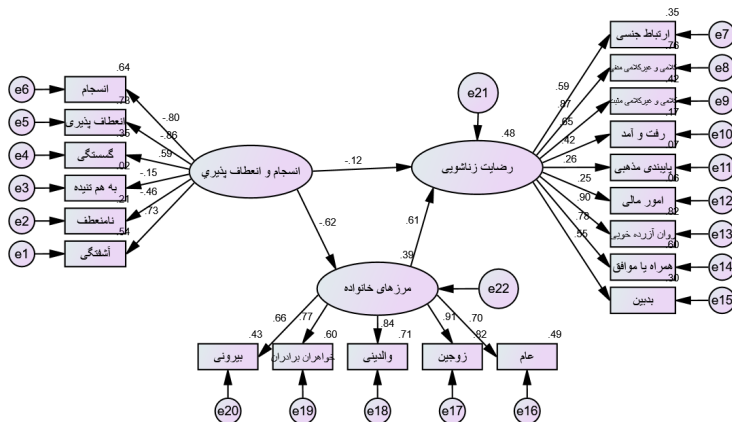
مدل تبیین رضایت زناشویی با توجه انعطاف پذیری و نقش میانجی مرزهای خانواده با داده‌های تجربی برازش دار؟ از روش مدل‌یابی معادلات ساختاری و نرم‌افزار ایموس نسخه ۲۶ استفاده شد.

جدول ۳

شاخص‌های برازش در مدل

شاخص‌های برازش مدل	CFI	NFI	AGFI	GFI	RMSEA
مقدار به دست آمده	۰/۹۴	۰/۹۱	۰/۹۱	۰/۹۲	۰/۰۶
حد قابل پذیرش	بالاتر از ۰/۹	بالاتر از ۰/۹	بالاتر از ۰/۹	بالاتر از ۰/۹	کمتر از ۰/۱

در جدول ۳ مهمترین شاخص‌های برازش گزارش شده است. با توجه به مشخصه‌های نکویی برازش که در جدول ۳ گزارش شده است برازش مدل پیش‌بینی رضایت زناشویی در سطح به نسبت خوبی است و مدل مفهومی ارائه شده از نظر شاخص‌های برازش مدل، چارچوب مناسبی را برای بررسی رضایت زناشویی ارائه می‌دهد.

شکل ۲: الگوی آزمون شده همراه با ضرایب استاندارد مسیره‌ها

شکل ۲ الگوی آزمون شده پژوهش حاضر همراه با ضرایب استاندارد مسیره‌ها را نشان می‌دهد. همان‌طور که در شکل ۲ مشاهده می‌شود وجود رابطه، حاکی از اثر مستقیم و غیرمستقیم انعطاف‌پذیری بر رضایت زناشویی است.

جدول ۴

ضرایب مسیرهای مستقیم انعطاف‌پذیری و مرزهای خانواده بر رضایت زناشویی

معناداری	نسبت بحرانی (C.R.)	خطای معیار (S.E)	ضریب بنا	مسیرهای مستقیم
۰/۰۰۱	-۶/۰۸۷	۰/۳۱۱	-۰/۵۸۱	انعطاف‌پذیری ← مرزهای خانواده
۰/۰۲۵	-۲/۲۴۳	۰/۱۰۷	-۰/۱۶۸	انعطاف‌پذیری ← رضایت زناشویی
۰/۰۰۱	۴/۵۲۶	۰/۰۵۵	۰/۵۶۴	مرزهای خانواده ← رضایت زناشویی

در جدول ۴ اثرات مستقیم متغیرها گزارش شده است. باتوجه به جدول ۴ مسیرهای مستقیم بین انعطاف‌پذیری با رضایت زناشویی (۰/۰۲۵) $p(۰/۱۶۸)$ و مرزهای خانواده (۰/۰۰۱) $p(۰/۵۶۴)$ معنادار است. برای بررسی اثر متغیر میانجی مرزهای خانواده در رابطه بین انعطاف‌پذیری و رضایت زناشویی از آزمون بوت استروپ در برنامه ماکرو استفاده شد. بوت استروپ توزیع نمونه‌گیری برآورد پارامترها و خطای معیار مربوط به آن را ارزیابی می‌کند. چنین ارزیابی برای تعیین مقاوم بودن پارامترها تحت مفروضه‌های نرمال بودن چندمتغیره یا بد تدوین شدن مدل، مقایسه مدل‌های جایگزین و مقایسه روش‌های برآورد مفید است. باتوجه به اینکه آزمون بوت استروپ توان آماری بیشتری دارد استفاده از این روش را در مطالعه حاضر توجیه می‌کند.

جدول ۵

نتایج بوت استروپ بین کارکردهای اجرایی بر رضایت زناشویی با نقش میانجی مرزهای خانواده

مسیر غیرمستقیم	ضریب مسیر	بوت	سطح اطمینان ۰/۹۵	
			حد پایین	حد بالا
انعطاف‌پذیری ← مرزهای خانواده ← رضایت زناشویی	۰/۰۹۷	۰/۰۱۵	۰/۰۶۷	۰/۱۲۸

نتایج بوت استروپ در جدول ۵ بیان شده است. در این روش چنانچه حد بالا و پایین این آزمون هردو مثبت یا هردو منفی باشند و صفر مابین این دو حد قرار نگیرد مسیر علی غیرمستقیم معنی‌دار خواهد بود. این قاعده در مورد انعطاف‌پذیری بر رضایت زناشویی با نقش میانجی مرزهای خانواده صدق کرد. بنابراین، می‌توان گفت که مرزهای خانواده در رابطه بین انعطاف‌پذیری با رضایت زناشویی زوجین نقش میانجی داشته است.

۴. بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر باهدف تدوین مدل رضایت زناشویی براساس انعطاف‌پذیری خانواده با نقش میانجی مرزهای خانواده در زوجین انجام شد. نتایج نشان داد که انعطاف‌پذیری خانواده با مرزهای خانواده رابطه مثبت و معنی‌داری دارد. این یافته با نتایج پژوهش کیانی و عارفی (۱۳۹۴)، آهنگرکانی، زاده‌محمدی، حیدری و طالبی (۱۳۹۳)، فرهمند و رضوانی (۱۳۹۸)، قنبری پناه و شریف مصطفی (۲۰۲۱) همسوسست. در تبیین این نتایج با الهام از نظریه ساختاری مینوچین می‌توان گفت که براساس نظر مینوچین ساختار و مرزهای خانواده مجموعه نامشهودی از خواسته‌ها و ضوابط کارکردی است که شیوه تعامل اعضای خانواده با یکدیگر را سازمان می‌دهد و معرف مجموعه‌ای از قواعد عملیاتی است که خانواده برای تحقق بخشیدن به کارکردهای مهم خود آنها را وضع کرده است. ساختار سازمانی زیربنایی خانواده (الگوهای تعاملی پایدار و نظم‌دهنده آن) و انعطاف‌پذیری آن در پاسخ به شرایط متغیر در سراسر چرخه زندگی خانوادگی است که باعث ظهور الگوهای کارساز یا بدکار می‌شود (گلدنبرگ و گلدنبرگ، ۲۰۰۹).

به نظر مینوچین (۱۹۸۴، به نقل از کیانی و عارفی، ۱۳۹۴) خانواده در همان حالی که از چرخه‌های زندگی خود درحال گذر است، تلاش می‌کند تعادل ظریف میان ثبات و تغییر را حفظ کند. هرچند که خانواده کارکرد سالم‌تری داشته باشد در طی دوره‌های انتقالی خانوادگی نسبت به تغییر گشوده‌تر است و بیشتر مایل است که متناسب با شرایط تغییر، ساختار خود را اصلاح کند. در خانواده‌های با ساخت بدکار، مشکلات زمانی به وجود می‌آیند که خانواده به نقطه انتقالی برسد که فاقد انعطاف کافی برای انطباق با شرایط درحال تغییر باشد. بنابراین، باتوجه به همپوشی معنایی دو مفهوم ساختار و مرزهای خانواده در نظریه مینوچین و انعطاف‌پذیری خانواده در مدل اولسون می‌توان چنین نتیجه گرفت که خانواده‌هایی که خود را با شرایط محیطی متغیر یا موقعیت‌های جدید وفق می‌دهند و تداوم خود را نیز حفظ می‌کنند و همچنین در برخورد با تعارض و فشارهای روانی، توانایی بازسازی قواعد تبادلی خانواده را دارند و به جای استفاده از قواعد کهنه، قواعدی را جایگزین می‌کنند

1. Goldenberg, H., & Goldenberg, I.

که با واقعیت‌های کنونی خانواده ارتباط بیشتری دارد، عملکرد بهتری نیز دارند (اولسون و دفراین، ۲۰۰۶). خانواده‌هایی که عملکرد خوبی در حوزه انسجام و انعطاف‌پذیری خانواده دارند به دلیل پروراندن حس خودمختاری فردی در اعضا، شرکت دادن اعضای خانواده در تصمیم‌گیری‌های اساسی خانواده، داشتن قوانین منعطف در خانواده و پذیرا بودن نسبت به تغییرات زندگی، به وجود آوردن احساس مسئولیت متقابل و تعهد عاطفی بین اعضای خانواده، همیشه شرایط مساعدی برای به دست آوردن خصوصیات مثبت مانند مدیریت بحران، مهارت حل مسئله، خودکارآمدی، جرئت ابراز عقیده و اعتماد به نفس را در اعضای خانواده فراهم می‌آورند. کسب این توانمندی‌ها اعضای خانواده را قادر می‌کند با تکیه بر این مهارت‌ها و در سایه شبکه حمایتی خانواده، حدود فیزیکی و روانی منسجمی داشته باشند (اولسون، ۲۰۰۰).

یافته دیگر پژوهش حاضر نشان می‌دهد که انعطاف‌پذیری خانواده با رضایت زناشویی رابطه مثبت معنی‌داری دارد. این یافته با نتایج پژوهش سلیمی، محسن‌زاده و نظری (۱۳۹۵)، منافی و دهشیری (۱۳۹۸)، پرداز، مرادی، احمدیان و ثنایی ذاکر (۱۴۰۰ ه.ق)، جیانگ و همکاران^۲ (۲۰۱۵) و اصل دهقان، رضاییان فرجی و حسینیان (۱۳۹۷) همسوست. این یافته می‌تواند براساس مدل ترکیبی اولسون تبیین شود. بعد انسجام خانواده یکی از ابعاد محوری مدل ترکیبی اولسون است و در قالب دل‌بستگی عاطفی که اعضای خانواده به یکدیگر دارند، تعریف می‌شود (اولسون، ۲۰۱۱). این بعد بر این مسئله تمرکز دارد که سیستم خانواده چگونه قادر است بین باهم بودن اعضای خانواده در مقابل جدا بودن آنها تعادل ایجاد کند (اولسون، ۲۰۰۰). انسجام بالا در خانواده یعنی، پیوند عاطفی، تعهد و همدلی میان اعضای خانواده بالاست و اینکه آنها به علایق و ارزش‌های یکدیگر حساس بوده و به آنها اهمیت می‌دهند (سلیمی، و همکاران، ۱۳۹۵). براساس این مدل، انسجام خانواده سطوح متفاوتی دارد که سطوح میانی یا متعادل آن به دلیل به وجود آوردن تعهد عاطفی ماندگار بین اعضا در کنار ایجاد اعتماد متقابل میان زوجین و حس استقلال فردی سبب کارکرد بهینه خانواده و به دنبال

1. Olson, D. H.
2. Jiang, H., & et al
3. Olson, D.

آن رضایت زناشویی می‌شود. در بعد انعطاف‌پذیری هم که در قالب کیفیت رهبری و ساختار خانواده، رابطه نقش و قواعد ارتباطات و مذاکرات در خانواده تعریف می‌شود (اولسون، ۲۰۱۱) تمرکز بر این مسئله است که چگونه سیستم خانواده می‌تواند میان ثبات در مقابل تغییر تعادل ایجاد کند (اولسون، ۲۰۰۰).

این بعد هم سطوح متفاوتی دارد که سطوح مرکزی یا متعادل آن به دلیل ایجاد ساختار باثبات و مناسب در خانواده از نظر رهبری، قواعد، نقش‌ها، نظم و انضباط مذاکرات در خانواده به همراه بازبودن نسبت به تغییر در مواقع ضروری باعث کارکرد مطلوب خانواده و رضایت زناشویی می‌شود. از سوی دیگر وقتی زوجین انسجام بالایی داشته باشند میزان پوزش خواستن و درخواست عفو و نیز بخشش و گذشت در میان زوجین بالاست، پس وقتی زوجین مرتکب رفتاری می‌شوند که باعث دلخوری دیگری شود باتکیه بر دلبستگی عاطفی که میان آنها وجود دارد، زوجی که باعث ناراحتی شده است، پوزش می‌خواهد و زوج دیگر هم براساس این دلبستگی و حس همدلی و عشقی که به طرف مقابل خود دارد همسرش را می‌بخشد و همین، دور مثبتی از محبت کردن و تقویت رابطه را به وجود می‌آورد که موجب رضایت زناشویی زوجین می‌شود. (سلیمی، و همکاران، ۱۳۹۵) پیستوله، رابرتز و چاپمن (۲۰۱۰) عنوان کردند که انسجام و انعطاف خانواده بر الگوهای ارتباطی افراد تأثیر می‌گذارد. برای مثال می‌توان به توانایی ایجاد روابط صمیمی، ظرفیت برای حمایت عاطفی و روانی از اطرافیان، برقراری روابط اجتماعی گسترده و فراهم کردن راه‌حل در زمان‌های مواجهه با مشکلات اشاره کرد. بنابراین، اگر انسجام و انعطاف خانواده در سطح مطلوب باشد موارد فوق‌الذکر به نحو احسن انجام می‌شود و خانواده منبع بسیار قوی برای شکل‌گیری الگوهای ارتباطی مناسب بین زوجین تبدیل می‌شود.

در تبیین دیگر می‌توان گفت که در خانواده‌هایی که اعضا با هم صمیمی هستند، به هم احساس نزدیکی می‌کنند، به یکدیگر کمک و با هم مشورت می‌کنند. این افراد در روابط اجتماعی صمیمیت بیشتری نشان می‌دهند و به مؤلفه‌هایی مانند احساس نزدیکی، کمک و حمایت اهمیت بیشتری می‌دهند. در خانواده‌هایی که مشکلات کارکردی

متعددی دارند اعضا روابط اجتماعی سالمی را تجربه نخواهند کرد. (منافی و دهشیری، ۱۳۹۸) در خانواده‌های انعطاف‌پذیر، نقش‌ها، قوانین و سلسله‌مراتب افراد، انعطاف‌پذیری مطلوبی دارد. بنابراین، هنگام رویارویی با موضوعات مختلف در گستره زیادی از مسائل، گفت‌وگو صورت می‌گیرد و اعضای خانواده باهم به حل مسئله می‌پردازند و زوجین می‌آموزند که چگونه مسائل را مستقلانه حل کنند و چگونه در برابر آنها انعطاف نشان دهند. بنابراین، ممکن است حس استقلال، قدرت سازگاری و رضایت زناشویی بیشتری داشته باشند (اصل دهقان، و همکاران، ۱۳۹۷).

از دیگر نتایج پژوهش حاضر این است که مرزهای خانواده با رضایت زناشویی رابطه مثبت معنی‌دار دارد. این یافته با نتایج پژوهش شاهسوار و کجویی (۱۳۹۸)، تقیان و قاسمی مروج (۱۳۹۹)، هوشیاری و همکاران (۱۳۹۹)، روسو، اولییر-مالتر، کوسک و اوهانان (۲۰۱۸) همسوست. در تبیین این یافته می‌توان گفت که یکی از مهمترین اهداف تشکیل خانواده رسیدن به آرامش است و بنای خانواده در صورتی مایه آرامش اعضای آن می‌شود که حفاظت از کارآمدی آن مانند اصل تشکیل آن مورد توجه سیستم خانواده قرار گیرد (صفوراایی پاریزی، ۱۳۸۸).

تمام خانواده‌ها ساختاری شامل خرده‌سیستم‌ها، مرزها، قواعد و نقش‌ها دارند و برای حفظ کارآمدی آن، تنظیم و کنترل ابعاد این ساختار لازم است. توجه به مرزهای خانواده اهمیت زیادی دارد و بهنجار بودن مرزهای خانواده به صورت طبیعی با کارآمدی خانواده و رضایت از زندگی ارتباط دارد؛ زیرا تعاملات قانونمند اعضای خانواده باعث حفظ ساختار، عدم ورود و دخالت سایرین، پیوستگی و مشارکت بیشتر اعضای خانواده، حفظ و تقویت فردیت اعضا و کل سیستم خانواده و توانمندی اعضا در حل بحران‌های داخلی خانواده می‌شود که در نهایت برآیند کلی آن، کارآمدی بیشتر فردی و خانوادگی و رضایت زناشویی خواهد بود. (شاهسوار و کجویی، ۱۳۹۸) براساس یافته‌های روان‌شناختی، کارکردهای مرز در خانواده عبارتند از: تمایز سیستم و زیرمنظومه‌ها، تعیین قوانین حاکم بر تعاملات، ایجاد ساختار سلسله‌مراتبی، تعیین گستره مسئولیت‌های فردی و انتظارات متقابل، ایجاد

فضای اختصاصی روانی و فیزیکی برای افراد و بازداشتن دیگران از ورود به آن حریم‌ها. براین اساس، مرزهای خانواده باتکیه بر این کارکردها می‌تواند بر تقویت عملکرد و کارکرد خانواده و رضایت از زندگی اعضای خانواده تأثیر بگذارد (هوشیاری، و همکاران، ۱۴۰۰ ه.ق). اگر تعامل با زیرمنظومه‌های بزرگ‌تری مانند خانواده گسترده و دوستان براساس قواعد موجود در مرزهای بیرونی خانواده باشد مانع بروز مشکلات فردی و خانوادگی، تسهیل نقش‌آفرینی اعضای خانواده، دریافت حمایت‌های اجتماعی و در نهایت موجب کارآمدی خانواده و ارتقای رضایت زناشویی می‌شود (شاهسوار و کجویی، ۱۳۹۸).

یافته مهم به دست آمده از مدل پژوهش حاضر بیانگر این بود که مرزهای خانواده در رابطه بین انعطاف‌پذیری خانواده با رضایت زناشویی زوجین نقش میانجی ایفا می‌کند؛ یعنی علاوه بر اینکه مرزهای خانواده به طور مستقیم بر رضایت زناشویی تأثیر می‌گذارد به صورت غیرمستقیم هم نقش مهم خود را مابین دو متغیر مستقل و وابسته ایفا می‌کند. در تبیین این یافته می‌توان گفت که زوجین با مرزهای عام مشخص از الگوهای ارتباطی سازنده‌ای در روابط زناشویی خود استفاده می‌کنند، در صورت بروز مشکل و تعارض در روابط زناشویی به راحتی درباره مسائل و تعارضات خود گفت‌وگو می‌کنند و به دنبال راه حل آن برمی‌آیند و از واکنش‌های غیرمنطقی، پرخاشگری و... اجتناب می‌کنند. هرکدام از زوجین سعی می‌کنند در مورد مشکل خود حرف بزنند، احساساتشان را نسبت به هم ابراز کنند و یکدیگر را درک کنند و در نتیجه رضایت زناشویی بهتری را تجربه می‌کنند. (معصومی، رضاییان و حسینیان، ۱۳۹۶) خانواده‌های غیرسالم به دلیل نقص در الگوهای ارتباطی در تعاملات درونی بین اعضا و واضح نبودن مرزها مشکلات جدی دارند که این مشکلات موجب گفت‌وشنود محدود بین آنها شده و در نتیجه می‌تواند بر رابطه و رضایت زناشویی زوجین تأثیر منفی داشته باشد. در خانواده‌های سالم، کفایت الگوهای ارتباطی متنوع و مؤثر و واضح و روشن بودن مرزها، زمینه و شرایط مطلوبی برای تأمین و اجابت احساسات و نیازهای زوجین فراهم می‌کند که موجب تسهیل ابراز خود، افکار و احساسات و در نتیجه باعث بهبود و ارتقای رابطه زناشویی رضایت‌بخش در زوجین می‌شود. از این رو، به نظر می‌رسد استفاده زوجین از الگوهای ارتباطی غیرمؤثر در روابط بین خود و نداشتن مرزهای عام مشخص

می‌تواند یقین، درک و فهم صحیح زوجین را در زمینه احساس‌ها و نیازهای یکدیگر کاهش داده و رضایت زناشویی آنها را پایین بیاورد (مام‌صالحی، و همکاران، ۱۳۹۹).

وجود تعهد در رابطه (یکی از شاخصه‌های مرزهای درونی زوجین) باعث شکل‌گیری اعتماد و اطمینان می‌شود. احساس تعهد نسبت به همسر نیز موجبات توجه به خواسته‌های وی، صرف وقت و توجه را فراهم می‌کند. در خانواده‌های متعهد، اعضا نه تنها خود را وقف آسایش و بهزیستی خانواده می‌کنند، بلکه در رشد و تعالی هریک از اعضای آن تلاش می‌کنند. (هریس، ۲۰۰۶). تعهد به زوجین اجازه می‌دهد تا به‌طور مؤثری در برابر خواسته‌های یکدیگر انعطاف داشته باشند و رضایت‌مندی بیشتری را در رابطه تجربه کنند (هدایتی دانا و صابری، ۱۳۹۳). کسیکه میزان صمیمیت (یکی دیگر از شاخصه‌های مرزهای درونی زوجین) بالاتری را تجربه می‌کند، قادر است خود را به شیوه‌ای مطلوب‌تر در روابط عرضه کند و نیازهای خود را به شکل مؤثرتری به شریک و همسر خود ابراز کند. زوج‌هایی که صمیمیت بیشتری دارند، ممکن است انسجام و انعطاف بیشتری در مواجهه با مشکلات و تغییرات مربوط به رابطه خود داشته باشند و در نتیجه رضایت زناشویی بالاتری را تجربه کنند (پاتریک، سلز، گیوردانو و فولرز، ۲۰۰۷).

رابطه بین والدین و فرزندان که از آن بانام مرز درونی والدینی یاد می‌شود، می‌تواند بر رضایت زناشویی تأثیر بگذارد. (پارپایی، امیری و عارفی، ۱۴۰۰ هـ.ق) در خانواده‌هایی که انعطاف‌پذیری پایین باشد استبداد حاکم است، زوجین با یکدیگر همکاری مناسب ندارد، فرزندان به اطاعت بی‌چون وچرا ملزم هستند، در تصمیم‌گیری‌های خانواده نقش کمتری دارند یا مورد توجه قرار نمی‌گیرند، ممکن است مستقل عمل کنند، اما توانایی تصمیم‌گیری مستقلانه ندارند، مضطرب و وابستگی بیشتری به دیگران دارند. به نظر می‌رسد در خانواده‌هایی که انعطاف‌پذیری پایین است افراد خانواده به هم وابسته می‌شوند و حدود و مرزهای خانواده مبهم می‌شود. وقتی میزان انعطاف‌پذیری خانواده بالاست فرزندان و والدین توانایی بیشتری برای رویارویی با مشکلات مختلف دارند و می‌توانند به شیوه‌های گوناگون مشکلات را در قالب قواعد و مرزهای خانواده حل کنند (پردار، و همکاران، ۱۴۰۰ هـ.ش). والدینی که

1. Harris, V. W.

2. Patrick, S., Sells, J. N., Giordano, F. G., & Tollerud, T. R.

سبک فرزندپروری مقتدر دارند با داشتن رابطه گرم و حمایتی از فرزندان و ایجاد سطح مناسبی از پاسخ‌گویی، فضا را برای آموختن رفتارهای بین‌فردی مساعد می‌کنند (کرشمر، والبرو آلدینکل،^۱ ۲۰۱۷). براساس نظریه یادگیری اجتماعی، پدر و مادرانی که رابطه بهینه‌ای با فرزندان خود دارند مانند یک الگوی عملی و تجربی، روابط بین‌فردی مطلوب را به فرزندان خود یاد می‌دهند. فرزندان با مشاهده رفتارهای والدین در تشویق رفتارهای تعاملی مطلوب و یا تنبیه رفتارهای نامطلوب، شیوه‌های برقراری روابط بین‌فردی، تشریک مساعی با دیگران و راهبردهای حل مسئله را یاد می‌گیرند و در روابط بین‌شخصی انسجام و انعطاف بیشتری دارند و با یادگیری این رفتارهای مثبت و سازنده نقش مؤثری در رضایت زناشویی دارند (بشارت و کامران، ۱۳۹۶).

کامگوچی (۱۹۹۶، به نقل از چراغی، بی‌غم، ضیح‌زاده، نیک‌برجام و توسلی، ۱۴۰۱) کارکرد مرز در خانواده را شبیه به کارکرد غشای سلول‌ها می‌داند. از نظر وی، مرزها باید در حدی محکم باشند که از یکپارچگی افراد و زیرسیستم‌ها حفاظت کنند. مرزها باید در حدی نفوذپذیر باشند که امکان ارتباط بین افراد و زیرسیستم‌ها را فراهم کند. مرز با مفاهیمی مانند مالکیت اطلاعات، کنترل سطحی از اطلاعات که به اشتراک گذارده می‌شود و میزان نفوذپذیری دیگران بر اطلاعات مرتبط است (پترونو،^۲ ۲۰۰۲). از این رو، روان‌شناسان معتقدند که داشتن مرزهای واضح برای سلامت جسم و روان انسان ضروری است. از نظر آنها مرزهای مشخص و منعطف با عزت نفس و احساس ارزش‌مندی در افراد مرتبط است (مک‌فرسن و همکاران،^۳ ۲۰۱۴). بنابراین، به نظر می‌رسد در خانواده‌هایی که انسجام و انعطاف بیشتری دارند مرزهای واضح و مشخصی بین اعضای خانواده به‌ویژه بین خواهران و برادران وجود دارد که این عامل، عملکرد مطلوب خانواده و رضایت زناشویی را به دنبال دارد (جان‌بزرگی، ۱۳۹۵). در مورد مرزهای بیرونی که بیشتر با مرزهای تعاملات با خانواده اصلی و خویشاوندان مشخص می‌شود، می‌توان گفت که وقتی هریک از زوجین فقط به خانواده اصلی‌اش احساس تعلق دارد و وفاداری نسبت به خانواده اصلی بر وفاداری نسبت به همسرش غلبه دارد (دوکومون

1. Kretschmer, T., Vollebergh, W., & Oldehinkel, A. J.
2. Petronio, S.
3. McPherson, K. E. S., & et al

نژی و شوئری، ۲۰۰۳). مشکلات زیادی در روابط بین اجزای سیستم و شکل‌گیری دو جبهه مقابل به وجود می‌آید. در این حالت هریک از همسران در اتحاد با خانواده خود و در مقابل همسر و خانواده همسرش قرار دارد. رفتارهایی مانند طرفداری از خانواده اصلی، ترجیح به ملاقات خانواده اصلی در غیاب همسر از تظاهرات چنین وضعیتی است. از طرفی، با توجه به اهمیت مفهوم خانواده در فرهنگ ایرانی و وجود احساسات قوی نسبت به خانواده اصلی در بین ایرانیان، عجیب نیست که یکی از روش‌های تخلیه خشم در همسران هنگام بروز مشاجرات جدی، متهم کردن خانواده‌های یکدیگر، پیش کشیدن بحث آنها در مشاجرات و اهانت به آنها باشد (چراغی، و همکاران، ۱۳۹۴). به نظر می‌رسد که این مسئله با تأثیر منفی بر روی انسجام و انعطاف خانواده با کاهش میزان رضایت زناشویی همراه است.

پژوهش حاضر نیز مانند سایر تحقیقات با محدودیت‌هایی مواجه بود. نتایج پژوهش محدود به زوجین شهر تهران است. بنابراین، باید در تعمیم آن به جوامع و شهرهای دیگر جانب احتیاط رعایت شود. علاوه بر آن، مقطعی بودن پژوهش و استفاده از پرسش‌نامه‌های خودگزارشی برای سنجش سازه‌ها نیز از دیگر محدودیت‌های تحقیق حاضر بود. شاید در یک طرح طولی و استفاده از دیگر روش‌ها مثل مصاحبه و مشاهده رفتاری، بتوان روابط همبستگی و علی بین این متغیرها را بهتر بررسی کرد. همچنین با توجه به نقش و اثر انعطاف‌پذیری خانواده و مرزهای خانواده در زندگی زناشویی افراد، انتظار می‌رود مشاوران و درمانگران حوزه خانواده با بسط و ارائه راهکارهای درمانی برای افزایش انعطاف‌پذیری خانواده و بهبود مرزهای خانواده در راستای ارتقای رضایت زناشویی و حفظ بنیاد خانواده قدم مؤثری بردارند.

در پایان نویسندگان بر خود لازم می‌دانند از تمامی افرادی که در این پژوهش شرکت نموده و نویسندگان را در انجام این مهم همراهی کرده‌اند تشکر و قدردانی نماید.

فهرست منابع

۱. آرین، نجمه، و فرنام، علی (۱۴۰۱ ه.ش). رابطه بین ملاک‌های همسرگزینی با احساس مثبت به همسر: نقش میانجی احساس انسجام و انعطاف‌پذیری خانواده. *نشریه علوم اجتماعی*، ۱۹(۱)، ۲۱۹-۲۴۹.
۲. اصل دهقان، فاطمه، رضاییان فرجی، حمید، و حسینیان، سیمین (۱۳۹۷). نقش انعطاف‌پذیری خانواده و تمایز یافتگی مادران در خودکارآمدی نوجوانان. *نشریه فرهنگی تربیتی زنان و خانواده*، ۱۳(۴۵)، ۷۳-۵۵.
۳. آهنگرانی، محمد، زاده محمدی، علی، حیدری، محمود، و طالبی، مریم (۱۳۹۳). بررسی رابطه ارزش‌های ازدواج و جهت‌گیری مذهبی با ساختار خانواده در زوجین شهرستان بابل. *نشریه تحقیقات علوم رفتاری*، ۱۲(۱)، ۴۴-۵۷.
۴. بشارت، محمد علی، و کامران، میترا (۱۳۹۶). نقش واسطه‌ای مشکلات بین شخصی در رابطه بین سبک‌های والدگری و مشکلات زناشویی. *نشریه روان‌شناسی خانواده*، ۴(۱)، ۳-۱۶.
۵. پاریایی، رزیتا، امیری، حسن، و عارفی، مختار (۱۴۰۰ ه.ش). الگوی علی رضایتمندی زوجین بر اساس مؤلفه‌های ویژگی شخصیتی با میانجی ارتباط مادر فرزند. *نشریه خانواده و بهداشت*، ۱۱(۴)، ۲۷-۳۹.
۶. پردار، چیان، مرادی، امید، احمدیان، حمزه، و ثنایی‌ذاکر، باقر (۱۴۰۰ ه.ق). نقش واسطه‌ای خودکارآمدی در مدل ساختاری سرسختی خانواده بر اساس انعطاف‌پذیری خانواده. *نشریه پژوهش‌های انضمامی-اجتماعی زنان و خانواده*، ۲(۹)، ۶۶۹-۶۹۴.
۷. پروندی، علی، عارفی، مختار، و مرادی، اسما (۱۳۹۵). نقش عملکرد خانواده و الگوهای ارتباطی زوجین در پیش‌بینی رضایت زناشویی. *نشریه آسیب‌شناسی، مشاوره و غنی‌سازی خانواده*، ۲(۱)، ۵۴-۶۵.
۸. تقییان، حسن، و قاسمی مروج، مهدی (۱۳۹۹). پیش‌بینی تعهد زناشویی بر اساس تمایز یافتگی زوجین با نقش میانجی مرزهای زوجینی خانواده. *نشریه پژوهش‌های روان‌شناسی اسلامی*، ۱۳(۱)، ۲۱-۳۸.
۹. جان بزرگی، مسعود (۱۳۹۵). اثر خانواده درمانگری سیستمی معنوی بر رضایت زناشویی و کنش‌وری خانواده (الگوی مهر و قدرت). *نشریه پژوهشنامه اسلامی زنان و خانواده*، ۴(۶)، ۹-۳۸.
۱۰. جدیری، جعفر، فتحی آشتیانی، علی، موتابی، فرشته، و حسن‌آبادی، حمیدرضا (۱۳۹۶). اثربخشی زوج‌درمانی با رویکرد اسلامی بر رضایت زناشویی. *نشریه مطالعات اسلام و روان‌شناسی*، ۱۱(۲۰)، ۷-۳۷.
۱۱. چراغی، مونا، بی‌غم، زهرا، ذبیح‌زاده، عباس، نیک‌فرجام، محمد رضا، و توسلی، سجاد (۱۴۰۱). معنای مرز در روابط بین‌فردی برای ایرانیان: پژوهشی با روش تحلیل تناظر. *نشریه علمی-پژوهشی راهبردی فرهنگ*، ۱۵(۵۸)، ۹۹-۱۲۵.
۱۲. چراغی، مونا، مظاهری، محمد علی، موتابی، فرشته، پناغی، لیلی، صادقی، منصوره‌السادات، و سلمانی، خدیجه (۱۳۹۴). پیش‌بینی رضایت زناشویی بر اساس کیفیت ارتباط همسران با دو خانواده اصلی. *نشریه علمی-پژوهشی راهبردی فرهنگ*، ۸(۳۱)، ۹۹-۱۲۵.
۱۳. سبزیان، سعیده، قدم‌پور، عزت‌اله، و میردریگوند، فضل‌الله (۱۳۹۷). ارائه مدل علی ادراک از جو عاطفی و انعطاف‌پذیری خانواده با تقلب تحصیلی: نقش میانجیگری خودکارآمدی تحصیلی. *نشریه مددکاری اجتماعی*، ۷(۳)، ۳۲-۴۳.
۱۴. سلیمی، هادی، محسن‌زاده، فرشاد، و نظری، علی محمد (۱۳۹۵). پیش‌بینی سازگاری زناشویی بر اساس انسجام خانوادگی، زمان باهم بودن و منابع مالی در معلمان زن. *نشریه زن و جامعه (جامعه‌شناسی زنان)*، ۷(۳)، ۱۷۵-۱۹۱.
۱۵. شاهسوار، محبوبه، و کچویی، فرزانه (۱۳۹۸). پیش‌بینی کارآمدی خانواده بر اساس مرزهای بیرونی خانواده و خردمندی زوجین. *نشریه پژوهش‌های روان‌شناسی اسلامی*، ۲(۲)، ۳۵-۵۴.
۱۶. صفورایی پاریزی، محمد مهدی (۱۳۸۸). ساخت و اعتباریابی پرسش‌نامه سنجش کارآمدی خانواده از دیدگاه اسلام. *نشریه روان‌شناسی و دین*، ۱۵(۲۸)، ۸۵-۱۰۸.
۱۷. صفورایی پاریزی، محمد مهدی، و فامیل دردشتی، احمد رضا (۱۴۰۱ ه.ش). نقش واسطه‌ای رضایت زناشویی در رابطه بین مرزهای خانواده و طلاق عاطفی. *نشریه پژوهشنامه روان‌شناسی اسلامی*، ۸(۱۷)، ۱۱۱-۱۲۹.
۱۸. فرهمند، مهناز، و رضوانی، زهره (۱۳۹۸). نقش ساختار خانواده بر عملکرد آن در خانواده‌های تک‌همسری و چندهمسری. *نشریه جامعه‌شناسی کاربردی (مجله پژوهشی علوم انسانی دانشگاه اصفهان)*، ۳۰(۳)، ۱۳۴-۱۵۴.
۱۹. کیانی چلمردی، احمد رضا، اسدی، مسعود، شیرعلی‌پور، اصغر، و فتحی، الهام (۱۳۹۹). پرسش‌نامه مرزهای ارتباطی خانواده (RBQ): ساخت و هنجاریابی. *نشریه روان‌شناسی مدرسه و آموزشگاه*، ۹(۴)، ۲۰-۳۳.
۲۰. کیانی، نرگس، و عارفی، مختار (۱۳۹۴). مدل تحلیل مسیر روابط میان انسجام و انعطاف‌پذیری خانواده،

- تاب‌آوری و سلامت روانی دانشجویان. نشریه مشاوره و روان‌درمانی خانواده، (۳)۵، ۲۲-۴۹.
۲۱. مام صالحی حسین، مرادی امید، عارفی، مختار، و یاراحمدی، یحیی (۱۳۹۹). نقش واسطه‌ای الگوهای ارتباطی در رابطه بین تمایز یافتگی خود و رضایت جنسی زوجین. نشریه روانپزشکی و روان‌شناسی بالینی ایران، ۲۶(۲)، ۱۵۴-۱۶۹.
۲۲. معصومی، سمیرا، رضاییان، حمید، و حسینیان، سیمین (۱۳۹۶). پیش‌بینی رضایت جنسی براساس الگوهای ارتباطی زوجین. نشریه مطالعات زن و خانواده، (۱)۵، ۷۹-۱۰۱.
۲۳. ملکپها، مرضیه، عابدی، محمدرضا، باغبان، ایران، جوهری، عباس، و فاتحی‌زاده، مریم (۱۳۹۲). بررسی اثربخشی آموزش مدیریت تعارض کار- خانواده بر رضایت زناشویی زنان شاغل دانشگاه اصفهان. نشریه دست‌آوردهای روان‌شناختی، ۲۰(۲)، ۱۶۱-۱۷۸.
۲۴. منافی، فاطمه، و دهشیری، غلامرضا (۱۳۹۸). نقش انسجام و انعطاف‌پذیری خانواده و تنظیم عواطف در پیش‌بینی صمیمیت اجتماعی دانشجویان دختر. نشریه رویش روان‌شناسی، (۹)۸، ۲۱۶-۲۰۹.
۲۵. هدایتی دانا، سوسن، و صابری، هائیده (۱۳۹۳). پیش‌بینی رضایت زناشویی براساس سبک‌های عشق‌ورزی (صمیمیت، میل، تعهد) و اضطراب. نشریه خانواده‌پژوهی، (۴)۱۰، ۵۱۱-۵۲۷.
۲۶. هوشیاری، جعفر، شکوری، حسن، و حسینی کوهساری، سید مجید (۱۳۹۹). حدود و مرزهای روان‌شناختی خانواده با تأکید بر آیات مشتمل بر واژه حدود الله. نشریه مطالعات اسلامی زنان و خانواده، (۱۳)۷، ۷-۳۰.
۲۷. هوشیاری، جعفر، صفورایی پاریزی، محمد مهدی، جزایری، سید حمید، و تقیان، حسن (۱۴۰۰ ه.ش). ساخت و اعتباریابی پرسش‌نامه سنجش مرزهای روان‌شناختی خانواده براساس قرآن کریم. نشریه مطالعات اسلام و روان‌شناسی، (۲۸)۱۵، ۷-۲۹.
28. Adamczyk, K. (2019). Marital and love attitudes as predictors of Polish young adults' relationship status. *Current Issues in Personality Psychology*, 7(4), 298- 312.
29. Ali, F., & Saleem, N. (2022). RELATIONSHIP BETWEEN CONFLICT RESOLUTION STYLES AND MARITAL SATISFACTION AMONG MARRIED ACADEMICIANS. *Gomal University Journal of Research*, 38(3), 300- 318.
30. Allan, G. (2008). Flexibility, friendship, and family. *Personal Relationships*, 15(1), 1- 16.
31. Çelik, E., Çelik, B., Yavas, Ş., & Süler, M. (2022). Investigation of Marital Satisfaction in terms of Proactive Personality, Meaning in Life, Offense- Specific Forgiveness. *International Journal of Psychology and Educational Studies*, 9(1), 1- 11.
32. Chauhan, S., & Sekher, T. V. (2023). Early marriage and marital satisfaction among young married men in rural Uttar Pradesh, India. *BMC Research Notes*, 16(1), 6.
33. Dong, S., Dong, Q., & Chen, H. (2022). Mothers' parenting stress, depression, marital conflict, and marital satisfaction: The moderating effect of fathers' empathy tendency. *Journal of affective disorders*, 299, 682- 690.
34. Ducommun- Nagy, C., & Schwoeri, L. D. (2003). *Contextual Therapy. Textbook of Family and Couple Therapy, Clinical Applications*. Arlington: American Psychiatric Publishing.
35. Ghanbari Panah, A., & Sharif Mustaffa, M. (2019). A model of family functioning based on cohesion, flexibility and communication across family life cycle in married women. *International Journal of Psychology (IPA)*, 13(2), 195- 228.
36. Ghiasi, S., Abdollahi, A., & Hosseinian, S. (2023). Mediating Role of Marital Intimacy in the Relationship between Love Attitudes and Marital Satisfaction among Married Women and Men in Songor, Kermanshah Province of Iran. *Int. J. Adv. Stu. Hum. Soc. Sci*, 12 (2), 114- 122.
37. Goldenberg, H., & Goldenberg, I. (2009). *Revolution and evolution of family therapy and family psychology, Family psychology*. Malden, MA: Wiley.
38. Harris, V. W. (2006). Context and inraction: A comparison of individuals across various income levels. *Science Context*, 17(4), 48- 52.

39. Jackson, D. L. (2003). Revisiting sample size and number of parameter estimates: Some support for the $N:q$ hypothesis. *Structural equation modeling*, 10(1), 128- 141.
40. Jiang, H., Wang, L., Zhang, Q., Liu, D. X., Ding, J., Lei, Z.,... & Pan, F. (2015). Family functioning, marital satisfaction and social support in hemodialysis patients and their spouses. *Stress and Health*, 31(2), 166- 174.
41. Kline, R. B. (2015). *Principles and practice of structural equation modeling*. New York: Guilford publications.
42. Kretschmer, T., Vollebergh, W., & Oldehinkel, A. J. (2017). Parent–child positivity and romantic relationships in emerging adulthood: Congruence, compensation, and the role of social skills. *International Journal of Behavioral Development*, 41, 198- 210
43. Liu, W., & Mao, J. J. (2011). The Development and Prospects of Research on Adolescents' Romantic Relationship. *Advances in Psychological Science*, 19(7), 10-11.
44. McPherson, K. E. S., Kerr, E., McGee, A., Morgan, F. M., Cheater, J. McLean., & Egan, J. (2014). The Association between Social Capital and Mental Health and Behavioral Problems in Children and Adolescents: an Integrative Systematic Review. *BMC Psychology*. 2(1), 7-10.
45. Mozas- Alonso, M., Oliver, J., & Berástegui, A. (2022). Differentiation of self and its relationship with marital satisfaction and parenting styles in a Spanish sample of adolescents' parents. *Plos one*, 17(3), e0265436.
46. Nasershariati, M. (2022). The Effectiveness of Image Relationship Therapy on Cohesion - Family Flexibility and Happiness of Couples with Emotional Divorce. *Journal of Family Relations Studies*, 2(4), 22- 31.
47. Norton, A. M., & Baptist, J. (2014). Couple boundaries for social networking in middle adulthood: Associations of trust and satisfaction. *Cyber psychology. Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*, 8(4), 58- 64.
48. Nunes, C., Martins, C., Leal, A., Pechorro, P., Ferreira, L. I., & Ayala- Nunes, L. (2022). The ENRICH Marital Satisfaction (EMS) Scale: A Psychometric Study in a Sample of Portuguese Parents. *Social Sciences*, 11(3), 107- 110.
49. Olson, D. (2011). FACES IV and the circumplex model: Validation study. *Journal of marital and family therapy*, 37(1), 64- 80.
50. Olson, D. H. (2000). Circumplex model of marital and family systems. *Journal of family therapy*, 22(2), 144- 167.
51. Olson, D. H., & Defrain, J. (2006). *Marriage and families*. New York: Mc Graw Hill.
52. Olson, D. H., & Gorall, D. M. (2006). *Faces IV and the Circumplex model*. Minneapolis, MN: Life Innovations.
53. Parra, A., Oliva, A., & Reina, M. D. C. (2015). Family relationships from adolescence to emerging adulthood: A longitudinal study. *Journal of Family Issues*, 36(14), 2002- 2020.
54. Patrick, S., Sells, J. N., Giordano, F. G., & Tollerud, T. R. (2007). Intimacy, differentiation, and personality variables as predictors of marital satisfaction. *The Family Journal*, 15, 359- 367
55. Perłowski, K. M., & Wright, L. E. (2021). The influence of perceived job flexibility and spousal support on the marital satisfaction of parents of children with special needs. *Community, Work & Family*, 24(1), 1- 19.
56. Petronio, S. (2002). *Boundaries of Privacy: Dialectics of Disclosure*. New York: SUNY Press

57. Pistole, M. C., Roberts, A., & Chapman, M. L. (2010). Attachment, relationship maintenance, and stress in long distance and geographically close romantic relationships. *Journal of Social and Personal Relationships*, 27(4), 535- 552.
58. Russo, M., Ollier- Malaterre, A., Kossek, E. E., & Ohana, M. (2018). Boundary management permeability and relationship satisfaction in dual- earner couples: The asymmetrical gender effect. *Frontiers in Psychology*, 9, 1723- 1730.
59. Siegel, D. J. (2015). *The developing mind: How relationships and the brain interact to shape who we are*. New York: Guilford Publications.

